

vilde bringe dem til Anvendelse derpaa. Om det imidlertid var rigtig og forvarligt, at sætte store Samfundsinteresser paa Spil for at gennemføre Doktriner, om hvis Virkning under de givne Forhold man ikke kunde have nogen bestemt Mening, skal jeg ikke udtale mig om; men hvad jeg tror at kunne udtale uden at vente Modsigelse, er, at naar Erfaringen har godtgjort, at en saadan Reform har forfeilet sin Hensigt, saa er et vedblivende Forsvar for samme kun at forstaa saaledes, at man sætter egentlig Fastholden ved sine egne Meninger høiere end Rigt og Sandhed; thi det er ikke Doktriner og theoretiske Beviser, men Erfaringen, der skal godtgjøre en Reforms praktiske Værd. Vi have nu 20 Aars Erfaring for Virkningerne af Loven af 10de Mai 1854, og Enhver, der i sit eget Liv har haft Leilighed til at iagttage, hvorledes Forholdene have udvirket sig, siden hin Lov blev til, vil ogsaa af sin egen Erfaring vide, hvorvidt den har været helbringende for Samfundet. 20 Aar ere baade et langvarigt og kostbart Forsøg; vi have ofret derpaa en hel ny Lyendegeneration, hvis Indgang og Vortgang af Lyendeklassen til den store Almuebefolkning falder indenfor dette Tidrum, og som har modtaget sin Udvilling til det Gode eller til det Slechte under Paavirkning af de ved Lyendeloven af 1854 stabte Forhold. Forsøget har været alvorligt gjort; thi det har været gjort af den Slægt, som netop i den ny Lyendelov faae Virkeligjørelsen af sine egne Ideer og har fastholdt disse Ideer gennem det ene Forsøg, efter det andet, selv efter at man ved Loven af 29de Marts 1867 havde givet det sidste Stød til Omvæltelse af de tidligere Lyendeforhold, som ogsaa snart derefter fuldstændig forsvandt. Naar nu desuagtet selve Forsvarerne af disse Ideer, den ene efter den anden, som have forbedret i Livet, hvor de have haft Leilighed til praktisk at prøve Forholdene, ere blevene tvungne til at erkjende, at Lyendeloven har forfeilet sin Hensigt (Stemmer: Nei! Nei!) Jeg taler om dem, som have haft Leilighed til at indhente omfattende Erfaringer (Afbrydelse) De Herrer, som ikke have haft mange Lyender i deres Brød, kunne ikke tale om saadanne Erfaringer. (En Stemme: Vi have Alle Erfaring paa det Omraade.) Ja, men jeg tænker her nærmest paa Erfaringer fra de store Gaarde (Stemmer: Hør! Hør!). Jeg siger og gjentager, hvad jeg før bemærkede, at naar den ene efter den anden af de tidligere Benner af de Ideer, der anvendes i den nyere Lyendelogivning, af Erfaring ere blevene tvungne til at erkjende, at denne Lov har forfeilet sin Hensigt, og naar den ene Røst efter den anden høver sig for at faae Forandringer i Lyendeloven, og naar disse Røster, der i Begyndelsen vare enskildende, ere blevene til et almindeligt Raab fra den ene Ende af Landet til den anden — saa tror jeg, der foreligger en tilstrækkelig langvarig og omfattende Erfaring til, at man kan sige, at den lovgivende Magts

Medvirkning til dette Forholds bedre Omordning er baade ønskelig og nødvendig, idet man ikke ad anden Veie er istand til at opnaa den fornødne Tryghed og Bestyttelse i dette Forhold. Men er dette Tilfældet, da forekommer det mig, at det høie Thing umuligt kan slyde denne Sag fra sig og forholde sig saa ligegyldig eller i alt Fald saa passiv, at man i Mar som i Hjør kun lader Sagen være Gjenstand for Justitsministerens Overveielse. Det gjælder dog her ikke alene om ethvert Hjem i Landet, der enten selv har Lyende, eller hvor Børnene ere ude som Lyende, men det gjælder først og fremmest Lyendet selv. Det er Lyendets Standpunkt, jeg vil bede de Herrer stille sig paa, men saaledes, at de have dets velforstaaede Interesser for Øie. Lyendet er jo ifølge sine Lovs vilkaar henvisst til for Støveldele at søge sit Hjem hos Fremmede. Under tidligere Forhold fandt mangt et Lyende i en hjemlig Familiekreds et lykkeligt Hjem, hvor det voksede saaledes sammen med Familiens Medlemmer, at dets Stilling kun var lidet forskellig fra den, Husets Børn indtog (Stemmer: Ja!). Men hvorfor have da de Herrer ønsket dette Forhold forandret, eller rettere, hvorfor opretholde de Herrer en af de vigtigste Mærker til, at Forholdet er blevet saaledes forandret. (Berg. Vi?) Ja, indvendig hos det ærede Medlem opretholdes Mærket. Spørgsmaalet er for stort, mine Herrer, til at noget Partistandpunkt eller egentlig Fastholden ved forudsatte Meninger bør have Indflydelse paa denne Sag. Dengang vi endnu, som sagt, havde den ældre Lyendelogivning, faae vi, hvor lykkelig Forholdet i mange, mange Familiekredse var mellem Lyendet og Husbonden, og netop fordi Lyendet kunde finde et Hjem der, hvor det havde sin Æneste, faae vi ogsaa alle Lyendets bedre Egenskaber og Dyder udvikle sig. Lyendet trængte derfor heller ikke til Udspredelse udenfor Huset, idet det fandt tilstrækkelig Glæde og Opmuntring i sin Gjening i Huset, og dets meget ringe Løn var derfor ikke alene tilstrækkelig til Klæder, men ofte ogsaa til derigennem at samle en Sparekilling, der senere kunde hjælpe til at grunde et eget Hjem, hvor Lyendet, vant til huslig Fjød og Nøisomhed, fandt Tilfredshed i en tavelig for ikke at sige fattig Stilling. Nu flakker det ganske anderledes omkring fra Sted til Sted, Vandretlysten er hos Mange bleven ligesom en Feber i Blodet, ligesom i gamle Dage hos de reisende Saandværtssvende. Forandringen er bleven saadanne Folk til et Slags Nødvendighed, saa at de ofte forlade de bedste Klæder uden anden Grund, end at de længes efter Forandring. I de Læder, da Studsmaalsbogen var et Slags Urediplom for det rektfaste Lyende, og dets Husbonds og Madmoders gode Dømmelse var ikke blot et Maal for dets Uergjerrighed, men ogsaa en Belønning for dets Kroft, som det satte Pris paa, ffjendte Lyendeforholdet uagtet dets Underordnet